Nystagmus

Patiënteninformatie oogheelkunde

Nystagmus

Wat is nystagmus?

De Nederlandse term voor nystagmus is wiebel- of trilogen. Nystagmus is een onvrijwillige, voortdurende, schokkende beweging van één of beide ogen, traag naar de ene kant en snel naar de andere kant (ruknystagmus) of naar beide kanten even snel (pendelnystagmus). Nystagmus kan horizontaal, verticaal, ronddraaiend of gecombineerd zijn. In sommige kijkrichtingen kan de nystagmus duidelijker aanwezig zijn.

Nystagmus kan bij gezonde personen kortdurend worden opgewekt. Zo treedt bijvoorbeeld nystagmus op als een proefpersoon zittend wordt rondgedraaid en de draaiing plotseling wordt gestopt. Spontaan optredende nystagmus kan duiden op een ziekte die kan variëren van relatief goedaardig tot levensbedreigend.

Oorzaken

De diverse oorzaken van nystagmus hebben gemeenschappelijk dat ze leiden tot een afwijking in de besturing van de oogbollen. De diverse oorzaken kunnen ruwweg worden ingedeeld in drie categorieën:

- Nystagmus door een afwijking in de bouw of functie van de oogbol.

- Nystagmus door een aangeboren afwijking in de besturing van de oogbollen.

- Nystagmus door hersenaandoeningen en vergiftigingen.

Meestal ligt de oorzaak in de eerste of tweede categorie. Voorbeelden zijn aangeboren staar en albinisme. De abnormale oogbewegingen zullen meestal in het horizontale vlak optreden en symmetrisch zijn aan beide ogen. Oorzaken die vallen in de derde categorie leiden vaak tot een verticale of asymmetrische (aan het ene oog anders dan aan het andere) nystagmus.

Verschijnselen

Behalve de heen en weer gaande beweging van de ogen, kunnen personen met nystagmus last hebben van het zien van een trillend beeld, van verminderde gezichtsscherpte en hoofdschudden. Het zien van een trillend beeld treedt meestal op bij personen die op latere leeftijd nystagmus hebben ontwikkeld. De reden is dat de hersenen het trillend beeld op latere leeftijd niet meer kunnen 'weg' denken. In de eerste levensjaren is dit nog wel mogelijk. De verminderde gezichtsscherpte is vrijwel altijd aanwezig bij personen met nystagmus. De reden is dat de ogen zich niet langdurig genoeg kunnen richten op een waar te nemen object. In het algemeen geldt dat personen met nystagmus voor het nabij zien verhoudingsgewijs een hogere gezichtsscherpte hebben dan bij veraf zien. Hoofdschudden is een poging van de hersenen om het beeld stil te zetten en wordt meestal gezien bij personen met een aangeboren nystagmus.

Diagnose en aanvullend onderzoek

Een persoon met nystagmus moet zo snel mogelijk worden doorverwezen naar een oogarts om ernstige en behandelbare oorzaken vast te stellen. Wanneer sprake is van een verticale of asymmetrische nystagmus zal indien nodig doorverwijzing naar de neuroloog plaatsvinden, die soms ook een hersenscan zal laten maken. Overigens is in een groot deel van de gevallen bij een kind met een aangeboren nystagmus geen duidelijke oorzaak aanwijsbaar.

Behandeling

De nystagmus zelf is niet te behandelen. Wel is het mogelijk de ontwikkeling van het zien te stimuleren door bijkomende afwijkingen, zoals aangeboren staar, een brilafwijking of scheelzien te corrigeren. Hoe beter de hindernissen voor de ontwikkeling van het zien worden weggenomen, des geringer zal de nystagmus worden en des beter de uiteindelijke gezichtsscherpte. Bij nystagmus die in bepaalde kijkrichtingen zwakker is, neemt de patiënt vaak een voorkeurshouding aan door het hoofd te draaien. In sommige gevallen kunnen dan door een oogspiercorrectie de oogbollen zodanig verplaatst worden dat bij het recht vooruit kijken de nystagmus minimaal is. Voorts kan het dragen van harde contactlenzen de nystagmus verminderen.

Prognose

Nystagmus ten gevolge van een goed behandelbare oogaandoening, zoals aangeboren staar, is een prognostisch slecht teken, omdat na operatie de nystagmus meestal niet meer verdwijnt en de gezichtsscherpte zich dan niet meer goed kan ontwikkelen. Toch wordt vaak wel enige ontwikkeling van de gezichtsscherpte waargenomen en is het dus de moeite waard een brilafwijking te corrigeren, een lui oog te behandelen of scheelzien te corrigeren.

De aangeboren, goedaardige vorm van nystagmus gaat gepaard met verminderd zien, omdat het zien zich niet optimaal kan ontwikkelen door de slechte kwaliteit van het beeld dat in het bewegende oog wordt gevormd. Aangeboren nystagmus wordt minder met ouder worden, wanneer een eveneens aanwezige brilafwijking wordt gecorrigeerd en door het dragen van harde contactlenzen. Bij de aangeboren goedaardige nystagmus zal dus een geleidelijke verbetering van de gezichtsscherpte optreden totdat de maximale gezichtsscherpte is bereikt.

Vragen

Bij vragen kunt u op werkdagen tussen 08.00 en 17.00 uur contact opnemen met de polikliniek oogheelkunde via telefoonnummer 088 – 70 68 980.

Deze folder is tot stand gekomen onder redactie van de commissie Patiëntenvoorlichting van het Nederlands Oogheelkundig Gezelschap (NOG) - 2012 - www.oogheelkunde.org

12/23